

"ДЕ ТИ, МОЯ СТЕЖИНО?.."

Наталка ПОКЛАД

Колись ще у дівочтві почула від своєї бабусі: "Дівчина – як верба, де посадиш, там і приживеться". Бо такі справді: молоде дівоче серце, в якому клекоче любов, прийме будь-які умови, аби лише зоставитися з коханим. І недарма в одній прекрасній народній пісні співається: "...Сухарі із водою – аби, серце, із тобою..."

Працюючи над проєктом "Втрачені села", все більше відкриваю трагедію людей старшого віку: зриватися з рідного обжитого двору й приживатися на іншому місці, в іншій культурній аурі, їм було надзвичайно тяжко. Та ще ж при цьому втрачаючи все (і матеріальне, і духовне), що пелегкою працею надбали за довгі роки і воли, і попередні покоління, що додавало барви до сірого щодення й було не просто пам'ятним, а часом – священним...

Дані з терміналу Київського Національного музею "Чорнобиль".

ЧИСТОГАЛІВКА

Чистогалівка розташована на півдорозі з Шепелич до Корогод. Село було центром сільської ради, мало 8-річну школу, клуб та бібліотеку. До ЧАЕС від Чистогалівки – 6 км. У ній проживало 897 осіб (Інтернет дає іншу цифру: 986 осіб) і було 335 дворів.

Населення евакуйоване 3 травня 1986 року до села Недра Баришівського району на Київщині. На час евакуації радіаційний фон у Чистогалівці дорівнював 200-100 МР/год., і це у 10 000 разів перевищувало допустиму норму.

Радіаційна забрудненість становила: цезієм-137 – 1480-3700 кБк/м³ (це у 1850 разів вище доаварійного рівня), а стронцієм-90 – 555-1480 кБк/м³ (вище доаварійного рівня у 1480 разів).

Сьогодні село повністю знищене внаслідок дезактиваційних робіт, і на його місці – могильник радіоактивних відходів "Чистогалівка" (ПЗРВ) та ще – АСКРО.

СТЕЧАНКА

Від неї до ЧАЕС – 15 кілометрів. Це село відоме з 1634 року. А неподалік – Роз'їждже, засноване, як кажуть історики, ще раніше. Від Роз'їжджего Стечанку відділяв струмок В'юпок. Селам належало 3,3 тис. га сільськогосподарських угідь, із них 2 тис. га – орних. До Чорнобильської аварії в обох селах мешкало 1246 осіб.

4 травня 1986 року всіх мешканців евакуйовано до села Стара Оржиця Яготинського району на Київщині.

У 1992 році Стечанка внаслідок пожежі повністю згоріла. Зараз там стоїть лише АСКРО.

На день евакуації населення радіаційний фон у селі був 20-5 мР/год., що в 1000 разів перевищувало допустиму норму.

ЧЕРЕВАЧ

Село розташоване на лівому березі річки Уж, притоки Прип'яті. Одна частина села стоїть на горі, інша частина – в долині. Свого часу на його території було виявлено залишки поселення доби неоліту. А сама назва "Черевач" походить від того, що довкола є великі поклади червоної глини "вачі". Село відоме з XVII ст. До ЧАЕС від нього – 19 км. Проживало в ньому 575 осіб і було 204 господарства.

Село належало до Чорнобильського району. Воно було центром сільської ради, мало 8-річну школу, клуб та бібліотеку. Черевачу належало 2,2 тис. га сільськогосподарських угідь. 186 його мешканців за участь у Другій світовій війні були нагороджені орденами та медалями СРСР.

1923 року в селі засновано сільськогосподарську артіль. Її члени обробляли землю й вирощували в основному льон та картоплю, а також займалися тваринництвом.

4 травня 1986 року все населення Черевача евакуйова-

ли в села Зрайки та Лобачев Бородянського району на Київщині. На день евакуації радіаційний фон у ньому дорівнював 20-5 мР/год., що в 1000 разів перевищувало допустиму норму.

На травень 2006 року рівень забруднення місцями знизився, проте перевищував доаварійний: по цезію – в 277 разів, а по стронцію – в 185 разів.

Радіаційне забруднення ізотопами плутонію дорівнювало 4-10 кБк/м³, америцієм-241 – 4-10 кБк/м³. На 2056 рік забруднення америцієм-241 становитиме 4-10 кБк/м³.

chornobyl.in.ua

Чистогалівка знаходиться на відстані 22 км від м. Чорнобиль та біля 4 км від Чорнобильської АЕС. Село згадується в літературних джерелах середині XIX століття (наприклад: Похилевич Л. Сказання, с.153). В середині 70-х років XX століття в селі мешкало майже 1000 мешканців та була 8-річна школа. Село знаходиться майже в епіцентрі західного сліду радіоактивного викиду Чорнобильської АЕС. Після відселення цивільного населення село було ліквідоване. Населення переселене в село Гавропщина Макарівського району Київської області. Окремі сім'ї виселено в Миколаївську область.

Село Стечанка як поселення відоме з початку XVII століття, а в 1634 році в селі вже діяла церква. Село розташоване за 25 км від міста Чорнобиль. Відомо, що Стечанка була давнім адміністративним, культурним та релігійним центром цього регіону. У Стечанці на початку XX століття мешкали не тільки православні, але й католики. При ньому загальна кількість мешканців села становила майже 1200 осіб. Віддавна в селі існувала школа. Після аварії на ЧАЕС населення переселене в село Пасківщина Згурівського району Київської області.

Із фотокниги Михайла Загребі "Пропусти Чорнобиль крізь серце"

"...відселені села Роз'їждже, Стечанка, Товстий Ліс... На жаль, список цей невпинно поповнюється... Може, краще було б, якби їх знесли з лиця землі, закопали, зарили в піщані поліські ґрунти, як зарили Копачі, Кошарівку, Буряківку, Чистогалівку, станцію Янів..."

Та якийсь неймовірний, моторошний страх охоплює, коли доводиться бувати на згарищах кладовищ. Тут майже фізично відчуваєш голосіння зі спалених, покинутих могил – за віщо?..

...Ще один приклад. Федора Нам'ясенко – корінна чорнобильянка, навесні 1986 року була виселена в місто Фастів Київської області, та, пробувши там лише два місяці, повернулася додому. А в 1995 році ми прийшли привітати господарю з днем народження: Федорі Кіндратівні виповнилося сто років! Була весна – гаряча пора для хлібороба. Тож після іменин ювілярка покvapилася на город сіяти моркву..."